

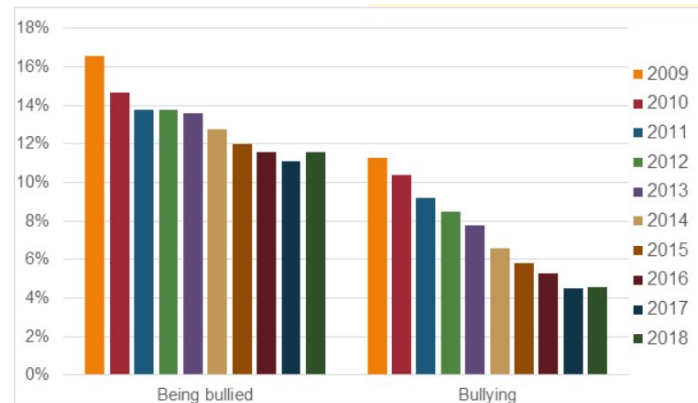
Program proti šikaně KiVa

Mgr. Monika Kotrbová
PhDr. Irena Zárubová
24. 3. 2024

Program proti šikaně KiVa

- Univerzita v Turku, Ministerstvo školství a kultury ve Finsku (2006)
  - 2007 - 2009 první randomizovaná kontrolovaná zkouška (117 kontrolních, 117 intervenčních škol - 35 tis. studentů)
  - Snížení šikany a viktimizace až o 30%
- Výzkum efektivity ve Finsku i ve světě:
  - **snížuje šikanu a viktimizaci** (např. Kärnä et al., 2011), **sociální úzkost žáků** a má **pozitivní dopad na atmosféru** mezi vrstevníky **ve třídě** (Williford et al, 2011), **pozitivně ovlivňuje studijní motivaci** a oblíbenost školy (Salmivalli , Garandeau & Veenstra), **zvýšuje empatii vrstevníků k obětem** a **snížuje četnost napomáhání agresorovi** (Kärnä et al., 2011).

KiVa program 2024

- přeložen do 15 jazyků,
- implementován na více než 1200 školách,
- dostupný ve více než 20 zemích světa.

Program proti šikaně KiVa

KiVa, z akronymu Kiusaamista Vastan = „proti šikaně“

Prevence, intervence a minimalizace negativních dopadů šikany

- Rozvoj **socio-emočních dovedností**
- Šikana jako **systemový problém**
- Šikana jako **skupinový fenomén**
- Klíčová role **přihlízejících**

Role přihlížejících při šikaně

Pomocníci agresorů

7%

Agresori

8%

Oběti šikany

12%

Tiší podporovatelé agresorů
(přihlížející)

24%

Podporovatelé agresorů

20%

Obránci oběti

17%

Základní pilíře programu KiVa

UNIVERZÁLNÍ OPATŘENÍ

Prevence

- Zapojení celé školy
- Pravidelné **KiVa lekce**
- Podpůrné materiály

DOTAZNÍK PRO ŽÁKY A UČITELE

- Zpětná vazba o efektu programu KiVa pro školy a úrovni a kvalitě lekcí

Monitoring
a evaluace

Intervence

CÍLENÁ OPATŘENÍ

- **KiVa tým**
- Řešení a dokumentace případů šikany

Klíčem k úspěchu je zapojení celé školy

Rodiče

Rodiče jsou informováni o programu
a způsobu řešení šikany

Žáci

Během pravidelných výukových lekcí žáci **rozvíjí své socioemoční dovednosti** a učí se strategie, jak postupovat v případě šikany

Učitelé

Vedení školy

Vedení školy podporuje zavedení programu a vyčleňuje potřebné prostředky

**Metodická podpora a vedení
od certifikovaných lektorů**

Materiály pro různé věkové skupiny

	Počet lekcí / témat	Věková skupina	Ročníky
1. Oddíl	10 lekcí (2 x 45 min)	6–9 let	1.–3. ročník
2. Oddíl	10 lekcí (2 x 45 min)	10–12 let	4.–6. ročník
3. Oddíl	4 témata (2–6 lekcí pro každé téma)	13–15 let	7.–9. ročník

KiVa je program pro celou školu!

KiVa lekce - tištěné i online materiály

Program proti šikaně KiVa®
MANUÁL PRO UČITELE: 1. ODDÍL
Salmiwall, C., Proskopars, E., Tikka, A., & Pihlén, V.

Program proti šikaně KiVa®
MANUÁL PRO UČITELE: 2. ODDÍL
Salmiwall, C., Pihlén, V., & Kaakinen, A.

Program proti šikaně KiVa®
MANUÁL PRO UČITELE: 3. ODDÍL
Salmo, M., Novik, J., Kaakinen, A., Willfr-Nyman, U., Anrekvita, T., Pihlén, V., & Salmiwall, C.

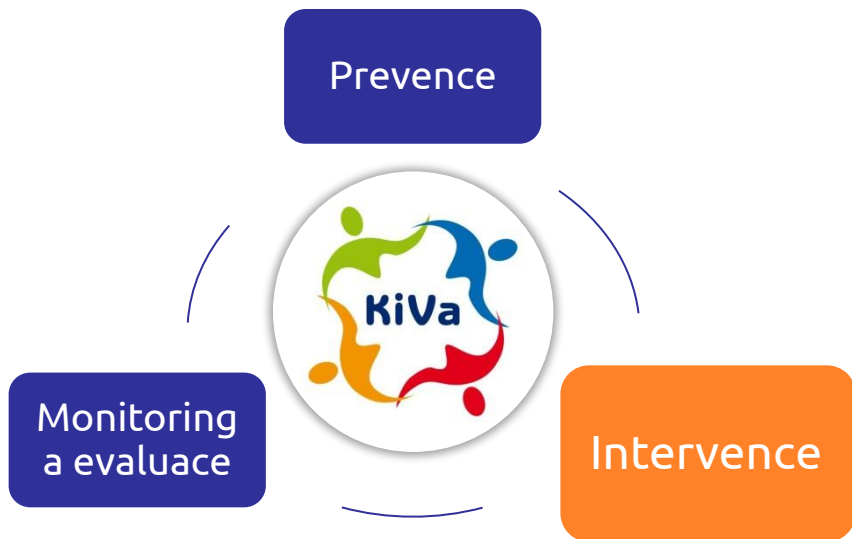
- **Manuál pro učitele** (1. Oddíl, 2. Oddíl, 3. Oddíl)
+ tištěné přílohy
- Plakáty
- KiVa symboly (vesty, visačky, odznaky,..)

- **Intranet**
- Manuál pro rodiče
- Webové stránky

Cílená opatření (KiVa tým, třídní učitel, žáci i rodiče)

KiVa tým = skupina min. 3 pedagogických pracovníků

- Řešení a dokumentace případů šikany (formuláře pro zaznamenávání případů)
- Série rozhovorů mezi KiVa Týmem a účastníky šikany (agresor, oběť, přihlížející)

Cílená opatření

→ sjednocení řešení a definice šikany

- Sjednocení **řešení šikany**
  - Případy šikany řeší školní **KiVa tým**, ve spolupráci s třídním učitelem
  - Informovanost rodičů i vedení školy
- Sjednocení **definice šikany**, hlavní kritéria:
  - Je chování **urážlivé/hrubé/zraňující?**
  - **Opakuje se**, nebo je pravděpodobné, že se v budoucnosti opakovat bude ?
  - Je ohroženo zdraví a prospěch šikanovaného žáka? **Je zde nepoměr sil?**

Prevence a intervence

→ jak fungují dohromady a proč bez sebe nemohou být?

PREVENCE
univerzální
opatření

- formulování pravidel a stanovení hranice pro chování v kolektivu
- sjednocení definice pro všechny zúčastněné

INTERVENCE
cílená
opatření

- Výběr správné strategie v reálných situacích
- Převzetí zodpovědnosti, přiznání viny a návrh řešení

AKTIVITY

Štafeta se jmény

→ 3. oddíl – úvod, str. 52

- Oční kontakt
- Odpovědnost za správné předání nese předávající
- Zkoušejte předávat štafetu i tomu, koho dobře neznáte
- Předávejte štafetu co nejrychleji
- Co nejhoršího se může stát?

Štafeta se jmény

→ 3. oddíl – úvod, str. 52

- Jak tato aktivita probíhala?
- Co bylo jejím cílem?
- Jak jste se během ní cítili?
- Jak jste se cítili, když jste udělali chybu?
- Jak aktivita souvisí s každodenním životem?

Klábosení ve dvojicích

→ 3. oddíl – úvod

- Vytvořte dvojici s někým, koho neznáte
- Zvolte si, kdo bude mluvit první
- Po dobu dvou minut bude mluvit jeden a následně se vystřídáte
- Téma: Co mě včera na konferenci zaujalo a proč?
(Pokud jste nebyli - co jste včera zažili a jak jste se přitom cítili?)

Podobný - jiný

→ 1. oddíl – 4. lekce

Platný výrok o mně

Něco o mně

→ 3. oddíl – úvod

- Na lístek zapište 3 slova/slovní spojení - informace o vás
- nabídněte ve dvojici svá témata
- vyberte si jedno téma a doptejte se
- vystřídejte se
- po dvou rozhovorech se vraťte na své místo

Témata lekcí 1. oddílu

1. Poznejme své spolužáky!
2. Emoce
3. Naše třída – nikoho nevyklučujeme z kolektivu!
4. V odlišnosti je síla
5. Šikaně říkáme NE
6. K šikaně se nepřidáme!
7. Šikanovaný spolužák potřebuje tvou podporu
8. Nenechám se šikanovat!
9. Literární hodina
10. KiVa úmluva

Témata lekcí 2. oddílu

1. Každý si zaslouží respekt
2. V kolektivu
3. Poznej šikanu!
4. Skryté formy šikany
5. Opatrnost na internetu
6. Důsledky šikany
7. Šikana a kolektiv
8. Jak vyjádřit podporu
9. Jak se bránit
10. KiVa škola – pojďme do toho společně!

Témata lekcí 3. oddílu

Úvod: Vytvořme si skvělý kolektiv! (2-6 lekcí)

1. téma: Komunikace v kolektivu (2-4 lekce)

- Odolej tlaku skupiny!

2. téma: Já a ostatní (3-6 lekcí)

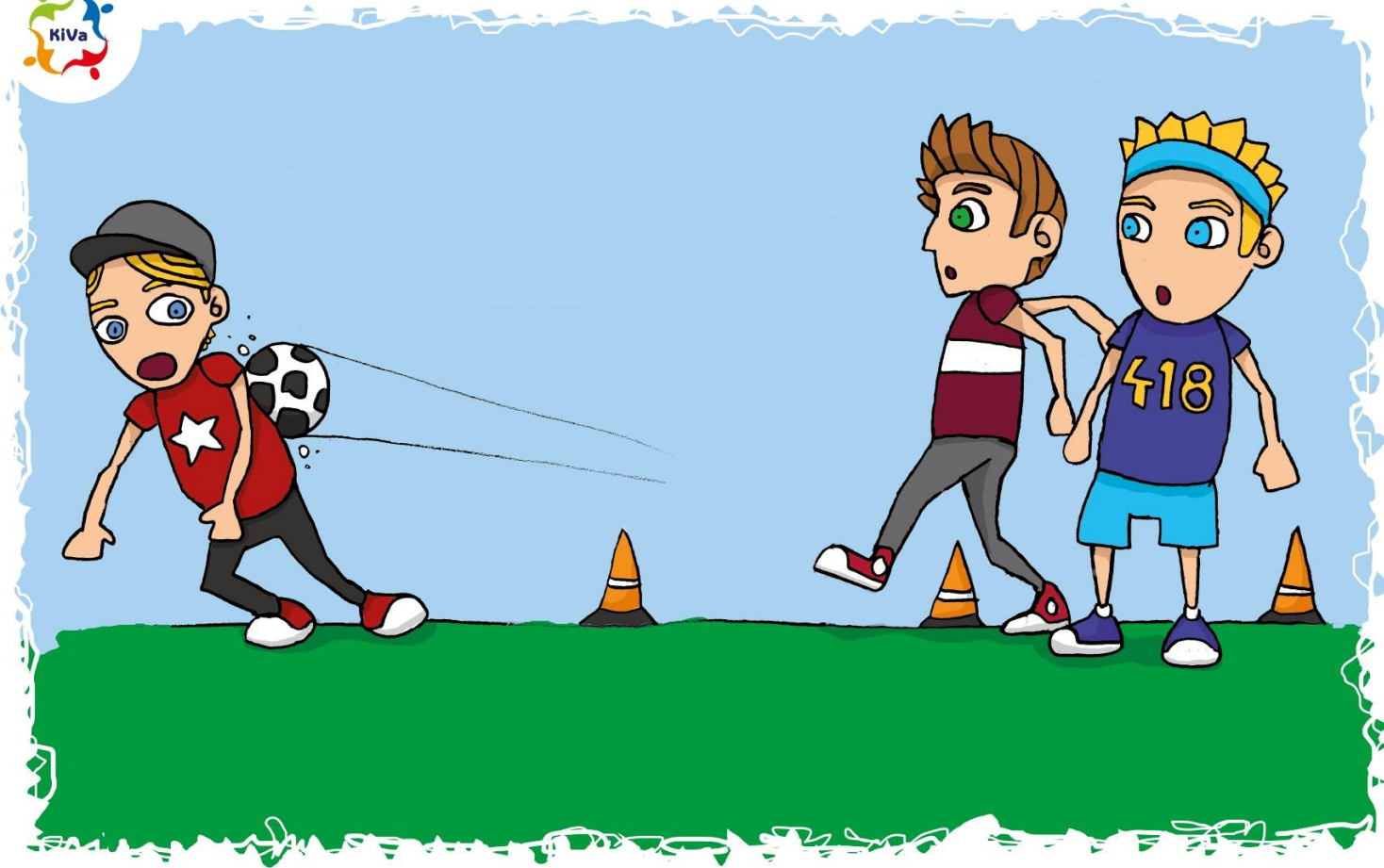
- Já jsem já, ty jsi ty

3. téma: Podoby a mechanismy šikany (3-6 lekcí)

- Nikdo si nezaslouží šikanu

4. téma: Následky šikany a boj proti ní (3-6 lekcí)

- Je to na nás!

1. oddíl: 5. lekce: Je to šikana, nebo ne?

1. oddíl, 5. lekce

→ 1. část

88

5. LEKCE

▶ JE TO ŠIKANANA, NEBO NE?

Postupně si pusťte jednotlivá videa k lekcí. Vyzvěte žáky, aby se postavili, když si ve videu všimnou šikanany, a kdo si naopak myslí, že se nejedná o šikananu, ale např. nehodu, hádku nebo hru, ať zůstane sedět. Po každém videu se těch, kdo se při něm postavili, můžete zeptat, kde se v něm podle jejich názoru šikanana objevila. Druhou možností je namísto videí žákům číst následující popisy situací a ukazovat k nim ilustrace v prezentaci.

Kuba si s Honzou na dvoře kopou s míčem. O kus dál stojí Pavel. Míč ho najednou bolestivě trefí do zad a Pavel se rozpláče.

Nejedná se o šikananu, ale o nehodu.

Tři dívky si utahují z toho, jaké Alice nosí oblečení. Také se jí vysmívají a napodobují, jak mluví a co dělá. Obvykle se to děje o přestávce, ale někdy i ze začátku hodiny nebo cestou do školy a domů.

To je šikanana. To, co dívky dělají Alici, by vadilo každému. Když se vyzijete do Aliciny kůže, snadno si představíte, jak by v takové situaci bylo vám. Záměrem chování těch tří dívek je ubližovat. A protože je Alice sama proti třem, je zároveň v nevýhodě a je pro ni těžší se bránit.

Michal strká do Viktora, ten se naštve a vrátí mu to: strčí do něj tak, že Michal upadne a odře si koleno. Když přijde učitel, kluci se obviňují navzájem: „To on si začal!“

To na šikananu nevyvádě, dalo by se říct, že se kluci poprali.

Definice šikany

Definice šikany

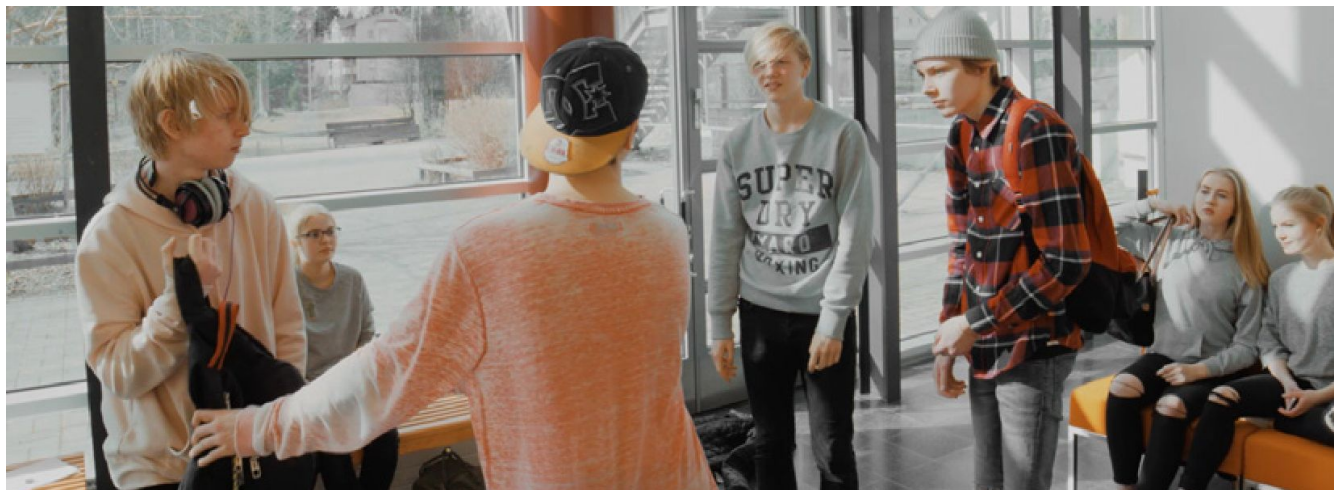
- „Oficiální“ definice šikany: Jedná se o **opakované** a **záměrné** ubližování tomu samému žákovi. Šikana je charakteristická **nepoměrem sil**, a proto je pro oběť obtížné se bránit.
- Jak často musí k ubližování docházet?
- Je možné někomu ublížit nechtěně?
- Co znamená, že je pro oběť obtížné se bránit?

Můj postoj k šikaně

- Oběti šikany bych se měl/a pokusit pomoci.
- Šikana může být zábava.
- Za šikanu si může oběť sama.
- Šikana je vždy špatná.
- Když někoho jiného šikanují, není to moje věc.
- Přihlížet šikaně a smát se není zas tak strašné.
- Šikana je neškodná zábava.
- Přeju si, aby na naší škole k šikaně vůbec nedocházelo.
- Můžu ovlivnit, jestli v naší třídě bude docházet šikaně.

Šikana, role, postoje

Situace podle karet

→ 1. oddíl – 7. lekce, str. 108/ 2. oddíl, 8. lekce, str. 123/ 3. oddíl 3. téma

Ve skupinkách pracujte s kartami:

- Kdo je terčem šikany?
- Kdo je agresor?
- Co se děje, jak šikana vypadá?

- Vylosujte si tři informace (karty)!
- Vznikne tak problémová situace.

CO se děje, KDO je oběť, KDO je agresor

Dokážeme najít řešení!

- Zkuste najít co nejvíce možností, jak danou situaci řešit.
- Zamyslete se: Jak by se mohli zachovat přihlížející žáci?

KiVa online hry

KiVa program v ČR

Program KiVa v ČR

2020 → Příprava a přenos materiálů → Implementace → Evaluace → Model přenositelnosti

→ **Šíření programu**

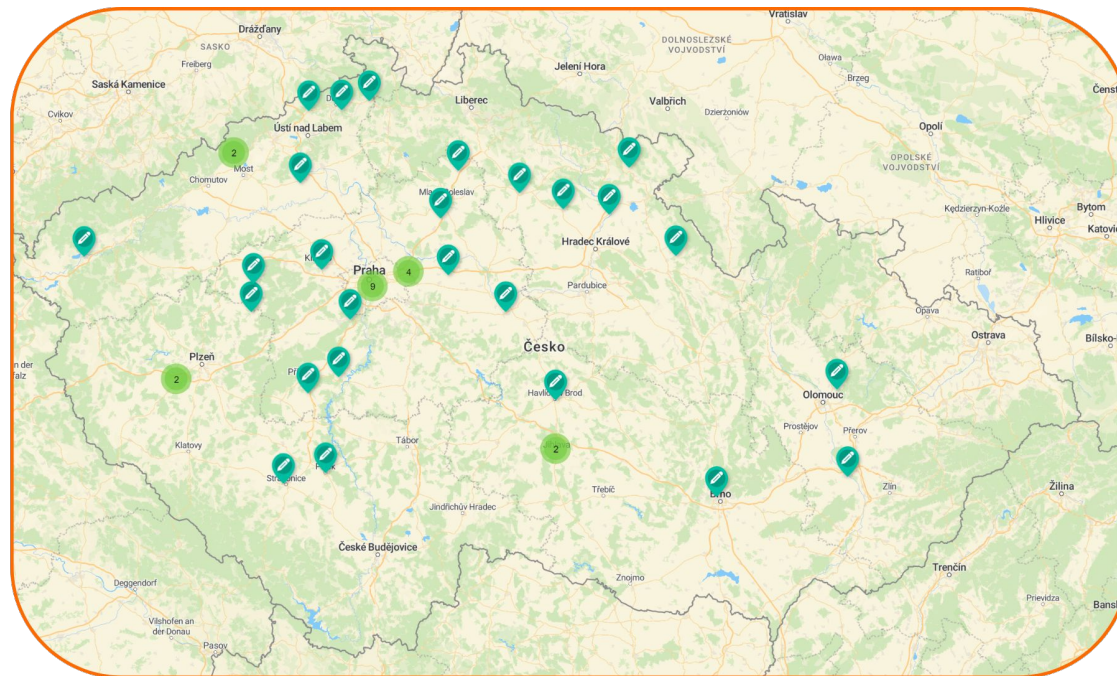
45
českých škol

12
krajů

8000+
žáků

další fáze šíření/přihlašování

škol od 24/25

Harmonogram implementace

1. Plánování a příprava implementace

KVĚTEN/
ČERVEN

Výběr koordinátora, sestavení KiVa týmu, školení metodiky → akční plán univerzálních i cílených opatření

SRPEN/
ZÁŘÍ

Interní školení, setkání zaměstnanců školy

3. Evaluace a rozvoj

ČERVEN

Dotazník KiVa, hodnotící setkání (výsledky šetření, implementace programu)

2. Implementace

ZÁŘÍ

Kick-off akce pro žáky, setkání s rodiči

ZÁŘÍ -
ČERVEN

Výuka lekcí, řešení případů šikany, průběžné a hodnotící setkání vyučujících a KiVa týmu

Jak program ovlivňuje žáky a učitele? Hlavní přínosy programu

- Posiluje **schopnost žáků i učitelů rozpoznat šikanu** a odhodlání ji řešit
- Sjednocení definice šikany ve škole, **děti ví na koho se v případě problému obrátit**
- **Změna postojů učitelů i žáků** ve vnímání šikany
  - posiluje sebevědomí učitelů šikanu řešit
- Děti i učitelé si o tématu mezi sebou povídají, řeší je, samy nad ním přemýšlí a děti **přebírají zodpovědnost za své chování** → učí žáky **zodpovědnosti za vlastní chování** a pozitivní klima ve třídě
  - vede k méně častým kázeňským opatřením
- Pomáhá **zlepšovat vztahy mezi učiteli i žáky**

Co o programu říkají čeští učitelé?

*“Dosud jsme minimální preventivní program realizovali za pomoci různých organizací, ale jednorázové projekty vždy byly jen pro menší část žáků a realizovaly se, pokud se našly prostředky. **Díky KiVě máme návaznost a systematičnost, do programu je zapojena celá škola.**”*

*“Dosud byl preventistou na naší škole jeden člověk, na kterého padaly všechny problémy, **s KiVou je do prevence zapojen celý tým, a to se mi líbí!**”*

*“Děti mají díky KiVě možnost poznat učitele i z jiné strany, ne jen za katedrou, program **pomáhá zlepšovat vztahy i mezi učiteli a žáky.**”*

*“Na KiVě se mi líbí, že jde o **vyzkoušený a ověřený program. Metodické materiály jsou pěkně zpracované, takže s nimi zvládnou pracovat všichni kolegové.**”*

*“**Na KiVě se mi líbí ta ucelenost, program má hlavu a patu. Děti jsou z KiVy nadšené!**”*

Co se na programu líbí žákům?

4. ROČNÍKY

- KiVa hry
- **můžu se svěřit**
- jsem rád, že KiVa je
- protože se mi nelíbí šikana
- protože se neučíme
- jednotlivé aktivity
- **vím jak se zachovat**
- aktivní program
- **pomáhá šikanovaným**

6. ROČNÍKY

- KiVa hry
- všechno
- **respekt k žákům**
- dotazníky
- **KiVa se snaží pomáhat**
- **mohli jsme si povídat**
- neučíme se
- **pochopili jsme smysl šikany**
- zábava
- videa
- **přesvědčilo mě to, že šikana není fajn**
- přístup k dětem

Implementace: Co funguje a co nefunguje?

- **Podpora a zapojení vedení školy**
  - Podpora koordinátora implementace, prostředky a čas na realizaci programu
- **Výběr koordinátora**
  - Flexibilita, organizační dovednosti
- **Výběr členů KiVa týmu**
  - Počet členů KiVa týmu pro flexibilitu
  - Složení KiVa týmu (školní psycholog, metodik prevence, výchovný poradce a/nebo ředitel)
- **Podpora sdílení**
  - Pravidelné setkávání pedagogického sboru
  - Společné plánování lekcí, výuka v tandemu, následchy
  - Komunita KiVa škol
- **Začlenění programu do dokumentů školy**
  - Zavedení hodin na výuku KiVa lekcí
  - Pravidelnost lekcí

Výsledky evaluace a další výhledy

Co výsledky ukázaly:

- **KiVa program** napomáhal ke zpomalení nárůstu šikany a viktimizace
- Faktory k úspěšnějšímu zavedení: *Spolupráce v týmu, pozitivní postoj k programu, otevřenost k interaktivní výuce, systematická koordinace na škole*

Zkušenosti ze zahraničí: Program **je dlouhodobý!**

- potřeba implementace a sledování v dlouhodobém horizontu
1. Potřeba další evaluace: Nový evaluační projekt: **3 roky** (Intervenční x Kontrolní)
  2. Zavedení KiVy v sociálně znevýhodněných školách

Dárek dobré nálady

SCHOLA EMPIRICA

Šíříme ověřené postupy ve vzdělávání

Děkujeme za pozornost

www.scholaempirica.org

info@scholaempirica.org